

mera, entre el seu origen de classe i les seves apostes ideològiques i àdhuc vitals—, amb una carrera política plena de ziga-zagues, accidentada, saltant de sigla en sigla, d'un càrrec institucional a la presó i de la presó a un altre càrrec institucional. Alcalde de Barcelona unes hores, governador civil unes setmanes, ministre tres mesos, diputat simultàniament a Madrid i a Barcelona, president del Parlament d'anada i tornada... La manera de fer política dels anys 1930 tenia poc a veure amb la de principi del segle XXI, i no pot ser jutjada amb els ulls d'avui.

Sigui com sigui, la principal responsabilitat que el

personatge Companys resti encara força desconegut recau en els historiadors. És molt de doldre i costa d'entendre que a hores d'ara no existeixi un recull dels seus discursos parlamentaris des del 1920 fins al 1938, ni una antologia dels seus articles de premsa des de la primera dècada del segle XX fins als anys republicans, ni cap buidatge sistemàtic d'arxius estrangers sobre la seva presidència, ni... Resulta més fàcil, és clar, escriure pamflets panegiristes o denigratoris que no pas biografies documentades i sòlides.

No, la veritat no necessita màrtirs. Necessita rigor i recerca.

Companys, presència i coherència

per Josep M. Figueres

La personalitat i la trajectòria de Lluís Companys són complexes i necessiten anàlisi i aportacions. A més, no disposem dels seus documents personals (ni epistolari ni memòries). Basant-nos en els seus articles i parlaments, dels quals n'hem estudiat dos períodes —els anys vint arran de la formació de la Unió de Rabassaires de Catalunya i els discursos de guerra—, la nostra opinió es fixa en quatre punts. (Vegeu *Lluís Companys*,

diputat per Sabadell. Periodisme, política i conflicte social (1920-1925), el Prat de Llobregat, Rúbrica, 2003; *Lluís Companys: contra la guerra. Escrits i intervencions contra el conflicte del Marroc (1921-1923)*, Barcelona, Institut Català Internacional per la Pau i Angle, 2014. També la panoràmica *En defensa de Catalunya. Antologia política i humana del president Lluís Companys*, Barcelona, Tibidabo, 1997.)

Gran relleu social els anys vint i trenta

Companys representa la constància d'uns principis relacionats amb la dualitat: drets de les persones i drets dels pobles. La coherència en el plantejament el situà, abans de l'afusellament, en una perspectiva simbòlica. Les detencions i els empresonaments informen de la nitidesa ideològica i la coherència, malgrat la turbulència ideològica actual del 6 d'octubre, acte dins d'Espanya i no per a marxar-ne; només cal llegir el conjunt documental editat per «La Publicitat» per a verificar-ho. La coherència d'una trajectòria, tot i la nebulosa dels anys joves, el configura com un polític popular. No hi és aliè el seu paper periodístic, de columnista d'«El Diluvio», director de «L'Avenir» o de «La Terra», editor de «la humanitat», com ho escrivien, en minúscula. La campanya per l'Estatut en aquest diari és dimensionada, amb ell al costat de Macià, i el projecta com a líder.

Una imatge fortament present a l'actualitat

Convertit en icona del catalanisme polític, per la trajectòria de lluita social i pel crit «Per Catalunya» arran de l'afusellament. Aspirava al respecte institucional i a una autonomia que no fos retallada ni per la República en pau ni per la República en guerra. La similitud amb les retallades a l'autonomia catalana avui el fa esdevenir referent popular. Ho palesa la imatge profusa com a símbol de lluita i l'èxit dels materials històrics que intenten explicar-lo, de la biografia de Poblet al film de Forn o una rica bibliografia creixent que tanmateix no ha facilitat la documentació fonamental per a conèixer-lo a fons. La polèmica de l'extremisme centralista contra el posicionament de Companys el 6 d'octubre no té argumentacions historiogràfiques; sembla que tot s'hi val en la lluita contra el catalanisme polític.

Importància política de la seva labor

En alguns dels moments que li tocà de viure, no en tots —per exemple, com a regidor de Barcelona sembla tenir un paper més aviat gris—, el seu protagonisme és extraordinari. La lluita contra la guerra del Marroc per mitjà dels seus parlaments el configura com un dels capdavaners de l'oposició parlamentària i pública. (Els militars africanistes no li ho perdonen mai, igualment com a Carrasco i Formiguera, que també s'hi

oposà des de «L'Estevet», i quan podran els ho faran pagar a tots dos.) La seva posició en la proclamació de la República, el conjunt de càrrecs que té els tres primers anys republicans i la seva fermesa els darrers tres anys de la República són importants per a entendre la posició catalana fonamental i menystinguda pel poder central. Per exemple, no se'l convidà al comiat de les Brigades Internacionals, o es retiraren, *manu militari*, competències de la Generalitat. Companys, lleial, no ho critica públicament ni políticament. Més encara, en travessar la frontera, el tresor de la Generalitat es lliura al Govern central, en un acte carregat de simbolisme.

Coherència en el comportament polític

No és un intel·lectual com Nicolau d'Olwer o Manuel Azaña. Els seus parlaments presenten uns elements de contemporaneïtat representatius del moment, i el configuren com un líder nat per la seva fidelitat i la seva compenetració amb els principis republicans. Polític noble, es manté coherent en situacions com el judici del Tribunal de Garanties Constitucionals, al llarg de tota la guerra, o en el consell de guerra mortal. Una posició lineal ben significativa, de coherència amb el pensament de les esquerres progressistes del moment, amarat de catalanisme i autonomisme ple.